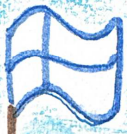

Berlinin suomalaisen pölikoulun opetusmuunnitelma

FAZ

NOSTI2 STRAßE

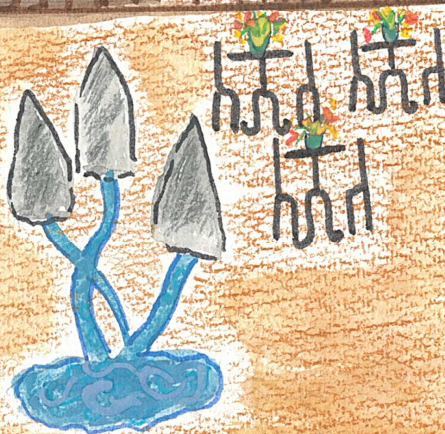
SOLMS STRAßE

ZOSSENER STRAßE

MITTENWALDER STR.

NEISEN AUSTRAßE

BERGMANN STRAßE

SCHLEIERMACHER STRAßE

Berliinin suomalaisen kielikoulun opetussuunnitelma

29.11.2017

Kansikuva:

Auli Pitkänen

Kirjoittajat:

Anne Erkinpalo

Anne Mäkelä

Nea Viljakainen

Julkaisija:

Berliinin suomalainen kielikoulu | Finnische Sprachschule in Berlin e. V.

Sisältö

1 Johdanto.....	1
2 Berliinin suomalainen kielikoulu.....	2
2.1 Arvopohja ja tehtävä.....	2
2.2 Oppilaat ja kielikäsitys.....	3
2.2.1 Äidinkieli, isänkieli, serkunkieli, minunkieli – äidinkielen määritelmät, erilaiset kieliresurssit ja monikielisyys.....	4
2.2.2 Voiko Suomi-koulussa oppia suomen kielen?.....	4
2.3 Opetus ja toimintaympäristö.....	5
2.3.1 Opetustilat.....	5
2.3.2 Toimintakulttuuri.....	5
2.3.3 Opettajat.....	5
2.3.4 Opetusmateriaalit ja -metodit.....	6
2.3.5 Koulun oma kirjasto.....	7
2.3.6 Yhteisöllisyys ja yhteistyö.....	7
3 Koti ja koulu.....	8
3.1 Kodin ja koulun yhteistyö.....	8
3.2 Vinkkejä: Apua! Miten sitä lapsen suomen kielen kehitystä oikein tuetaan?.....	9
3.2.1 Mietitäänkö yhdessä, mitä tämä olisi suomeksi!.....	9
3.2.2 Pelit ja leikit, lorut ja laulut.....	10
3.2.3 Lasten- ja nuortenkirjallisuus.....	10
3.2.4 Mediakasvatusta ja TV-ohjelmia.....	11
3.2.5 Muita suomen kielen ja kulttuurin opetusta tai ohjelmaa järjestäviä tahoja.....	11
4 Ikä- ja luokkatasojen mukaiset tavoitteet ja sisällöt.....	13
4.1 3–4-vuotiaat.....	14
4.2 Esikouluikäiset.....	14
4.3 1.-luokkalaiset.....	15
4.4 2.-luokkalaiset.....	15
4.5 3.–4.-luokkalaiset.....	16
4.6 5.–6.-luokkalaiset.....	16
4.7 7.–12.luokkalaiset.....	17
5 Arviointi.....	18
5.1 Oppimisen arviointi.....	18
5.2 Todistukset.....	18
Lähteet.....	20
Sanasto.....	21

1 Johdanto

Suomen kieltä ja kulttuuriperintöä ylläpitäviä ja välittäviä Suomi-kouluja toimii maailmalla jo yli 45 maassa, ja Berliinin suomalainen kielikoulu on yksi Saksan 23 Suomi-koulusta. Vaikka Suomi-koulut eivät ole osa Suomen varsinaista koulutusjärjestelmää, niillä on silti Suomen Opetushallituksen vankka tuki. Opetushallitus julkaisi vuonna 2015 Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen, joka on laadittu yhteistyössä Suomi-koulujen, **Suomi-koulujen tuki ry:n**, **Suomi-Seuran** ja kutsuttujen asiantuntijoiden kanssa. Opetussuunnitelmasuositus on tarkoitettu tukemaan Suomi-koulujen opetuksen suunnittelua, toteutusta ja seuranta, ja siinä Opetushallitus suosittelee, että Suomi-koulut laativat suositusta hyödyntäen koulukohtaiset opetussuunnitelmat.

Tämä Berliinin suomalaisen kielikoulun opetussuunnitelma on laadittu käyttäen apuna Opetushallituksen antamaa opetussuunnitelmasuositusta ja siihen liittyvää tukimateriaalia. Lisäksi apuna on käytetty Suomi-koulujen tuki ry:n julkaisemaa opasta *Kotimaana suomen kieli* ja Saksan Suomi-koulujen yhteistä opetussuunnitelmaa vuodelta 2000.

Berliinin suomalaisen kielikoulun opetussuunnitelmassa kuvataan ensin yleisesti koulun tehtävä, tavoitteet ja toiminta. Jäljempänä opetuksen tavoitteita ja sisältöjä tarkennetaan vielä ikä- ja luokkatasojen mukaisesti ryhmiteltyinä. Koska koulun toiminnassa myös oppilaiden vanhemmilla tai muilla huoltajilla on merkittävä rooli, on kodin ja koulun väliselle yhteistyölle omistettu oma lukunsa, jossa lisäksi annetaan käytännön vinkkejä lapsen suomen kielen kehityksen tukemiseen kotona. Lopuksi opetussuunnitelmassa kuvaillaan oppilaiden oppimisen arviointia ja koulusta saatavia todistuksia. Kouluikäisten suomikoululaisten on mahdollista saada merkintä Suomi-koulussa käynnistä saksalaiseen todistukseensa. Tästäkin kerrotaan tarkemmin viimeisessä luvussa. Kaikki opetussuunnitelman lihavoidut sanat löytyvät selityksineen lopussa olevasta sanastosta.

Opetussuunnitelmaa on työstetty yhteistyössä opettajien ja johtokunnan kanssa lukuvuosina 2015–2016 ja 2016–2017. Ikä- ja luokkatasojen mukaisten tavoitteiden ja sisältöjen kokoamisen ovat aloittaneet Satu Huiskonen ja Laura Karhu. Opetussuunnitelman varsinainen kirjoitustyö on Anne Erkinpalon, Anne Mäkelän ja Nea Viljakaisen käsialaa. Kansikuvan on suunnitellut ja toteuttanut Auli Pitkän.

Opetussuunnitelma on tarkoitettu koulun opettajille ja sijaisille suuntaa antavaksi ohjenuoraksi opetuksen pitkäjänteiseen suunnitteluun, johtokunnalle koulun hallinnollisen toiminnan tueksi ja kaikille oppilaiden vanhemmille tai muille huoltajille tiedoksi ja tueksi myös kotona. Johtokunnan jäsenten, opettajien, sijaisten ja vanhempien on suositeltavaa tutustua koulun opetussuunnitelmaan, jota päivitetään tarpeen mukaan.

2 Berliinin suomalainen kielikoulu

*Minä käyn Suomi-koulua, kun minä opin siellä paljon.
Siellä on kovin hauskaa. Me pelataan myös ja luetaan kirjoja.*
(11-vuotias suomikoululainen)

Suomi-koulussa on kivaa, kun mun kaveri on siellä.
(4-vuotias suomikoululainen)

Berliinin suomalainen kielikoulu eli tuttavallisemmin Berliinin Suomi-koulu on vuonna 1978 perustettu Berliinin ja lähialueiden saksansuomalaisten lasten ja nuorten oma kielikoulu, joka tarjoaa suomen kieltä ylläpitävää ja kehittävää opetusta sekä tutustuttaa monimuotoiseen suomalaiseen kulttuuriin, luontoon, maantuntemukseen, historiaan ja yhteiskuntaan. Suomi-koulu tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden käyttää suomen kieltä muidenkin kuin omien vanhempien tai oman vanhemman tai muun huoltajan ja Suomessa asuvien sukulaisten ja kavereiden kanssa, sekä tutustua muihin ulkosuomalaisiin. Koulu ylläpitää ja kehittää oppilaidensa, ja samalla koko kouluyhteisön, kulttuurisiteitä Suomeen. Vuosien varrella koulu on kasvanut muutaman kymmenen oppilaan koulusta yli sadan oppilaan suuryhteisöksi.

Koulua ylläpitää rekisteröity yleishyödyllinen yhdistys Finnische Sprachschule in Berlin e.V. (Berliinin suomalainen kielikoulu). Yhdistys valitsee jäsenistöstään johtokunnan, joka vastaa yhdistyksen toiminnasta. Osana maailmanlaajuista Suomi-koulujen verkostoa koulu osallistuu myös **Ulkosuomalaisparlamentin** toimintaan nimeämällä sinne oman edustajansa.

2.1 Arvopohja ja tehtävä

Berliinin Suomi-koulussa oppilaat nähdään yhdenvertaisina ja tasa-arvoisina. Lähtökohtana on, että koulu tukee oppilasta vahvistamaan monikielistä identiteettiään ja paikkaansa maailmassa. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan toisiaan ja muita ihmisiä sekä erilaisia tapoja, mielipiteitä ja katsomuksia.

Suomi-koulussa herätellään ja ylläpidetään oppilaan kiinnostusta suomen kieleen ja suomalaiseen kulttuuriin. Ensisijaisesti suomen kieli omaksutaan kotona, ja Suomi-koulun tehtävä on kehittää oppilaan jo olemassa olevaa suomen kielen taitoa. Opetus on kannustavaa ja yhteisöllistä. Myös Suomi-koulun arviointi tähtää oppilaan kielellisen kasvun tukemiseen ja myönteisen minäkuvan vahvistamiseen ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Oppilas on aktiivinen toimija ja oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Heitä ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla, hakemaan uutta tietoa ja sen pohjalta pohtimaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä.

Suomi-koulussa pohditaan, tutkitaan ja lähestytään kieltä eri näkökulmista unohtamatta luovuutta, hassuttelua ja kielellä leikittelyä. Jokaista oppilasta rohkaistaan käyttämään suomen kieltä oman taitotasonsa mukaisesti ja kehittämään kielitaitoaan. Etusijalla on kommunikatiivinen kielitaito, eli se, että oppilas uskaltaa käyttää suomea, vaikka se ei olisikaan virheetöntä. Opetuksessa oppilasta ohjataan käyttämään kieltä tarkoituksenmukaisella tavalla eri kielenkäyttötilanteissa.

Suomi-koulussa opitaan kieltä monin eri tavoin ja metodein: välipalaketken rupattelutuokio on yhtä arvokas osa opetusta kuin kielioppiasioiden tai kirjoittamisen harjoittelu. Koko Suomi-koulussa vietetty aika tähtää oppilaiden suomen kielen taidon kehittymiseen, tapahtui se sitten pelaamisen ja leikin lomassa tai koulukirjan ääressä istuen. Kieltä voi oppia ja kehittää monin eri tavoin.

2.2 Oppilaat ja kielikäsitys

Koulu on suunnattu 3–18-vuotiaille lapsille ja nuorille, joiden kotikielistä yhden olisi hyvä olla suomi. Koulun oppilaiden kielitaustat vaihtelevat, mutta kaikki heidän kielitaitonsa nähdään arvokkaana voimavarana. Koulun tehtävänä onkin nimenomaan tukea suomen kielen kehittymistä osana oppilaan monikielistä kompetenssia. Koulun tavoitteena on kaikissa ikäryhmissä edistää yhteistyössä kotien ja vanhempien kanssa oppilaan kehitys- ja oppimisedellytyksiä ja vahvistaa oppilaan sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa. Resurssien salliessa ja tarpeen mukaan koulun on mahdollista järjestää opetusta myös aivan **alkavan kielitaitotason** ryhmälle.

Suomi-koulun opetus avaa lapsille ja nuorille ovia suomenkielisen arjen yhteisöihin: tavallisiin ja tavattomiin arjen puhetilanteisiin ja keskusteluihin. Oppitunneilla harjoitellaan tilanteita, joissa kielellisellä toiminnalla vaihdetaan informaatiota, ollaan vuorovaikutuksessa ja rakennetaan yhdessä kielellistä maailmankuvaa.

Suomi-koulun opetus on kielitietoista. **Kielitietoisuus** tarkoittaa ymmärrystä siitä, miten kieltä käytetään eri tilanteissa. Esimerkiksi mummon kanssa monesti puhutaan eri tavalla kuin kavereiden kanssa ja kesätyöhakemus kirjoitetaan eri tyylillä kuin tekstiviesti. Suomi-koulussa tutustutaan eri tilanteisiin sopiviin kielenkäyttötapoihin, ja opettaja sekä luokkatoverit ovat eläviä suomen kielen malleja.

2.2.1 Äidinkieli, isänkieli, serkunkieli, minunkieli – äidinkielen määritelmät, erilaiset kieliresurssit ja monikielisyys

Kielen keskeinen ominaisuus on jatkuva muutos. Kielen opiskelussa ei pyritä saavuttamaan täydellistä kielitaitoa, sillä sitä ei ole olemassa. Jokainen ihminen lapsesta aikuiseen on ikuinen kielenoppija, jolla on lupa oppia ja unohtaa, yrittää uudelleen, sekoittaa kieliä ja leikkiä niillä. Jokainen ihminen on myös monikielinen: oppija saattaa osata paitsi monia kieliä myös kielten murteita ja rekistereitä. Suomi-koulussa tällainen kielimuotojen moninaisuus tunnustetaan ja niiden asettamista arvojärjestykseen esimerkiksi kauneuden tai paremmuuden perusteella vältetään.

Äidinkieli voidaan määritellä eri tavoin: Periytyvyyskriteerin mukaan äidinkieli on lapsen vanhemman tai muun huoltajan hänelle puhuma kieli. Osaamiskriteerin perusteella äidinkieli on lapsen parhaiten osaama kieli. Identiteetin näkökulmasta äidinkieli taas on se kieli, jonka puhujiin lapsi samastuu. Äidinkieli voi samankin kriteerin sisällä myös muuttua elämän aikana.

Lapsella voi olla useampi kuin yksi äidinkieli (sekä joukko muita kieliä). Monikielisyys kannattaa nähdä rikkautena: nykytutkimuksen mukaan monikieliset lapset hyötyvät varhaisesta kontaktistaan useampiin kieliin monin eri tavoin. Kuten Salla Kurhila kirjoittaa artikkelissaan *Miten tuemme lapsen monikielisyyttä*:

On tärkeää huomata, että kaksi- tai monikielisyys ei tarkoita, että lapsen täytyisi osata molempia (tai kaikkia) kieliä täsmälleen yhtä hyvin tai käyttää niitä yhtä paljon. Monikielisellä ihmisellä on käytössään resursseja eri kielistä, joista osa sopii yhdenlaisiin tilanteisiin, toiset toisenlaisiin, ja joita on myös mahdollista yhdistellä luovasti merkitysten välittämiseksi. (Kurhila, *Ovi auki oppimiseen!* Opetussuunnitelmasuosituksen tukimateriaali, s. 9)

Monesti ulkosuomalaiset lapset ymmärtävät suomea paremmin kuin puhuvat. Vaikka lapsi ei (vielä) osaisi, haluaisi tai uskaltaisi puhua paljoakaan suomea, se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö suomi olisi hänelle merkityksellinen kieli.

2.2.2 Voiko Suomi-koulussa oppia suomen kielen?

Saattaa kuulostaa äkkiseltään hassulta, mutta pelkästään Suomi-koulua käymällä ei ole mahdollista oppia suomea; opetuskertojen määrä ei yksin riitä uuden kielen oppimiseen tai edes kielitaidon ylläpitämiseen. Suomi-koulu on tarkoitettu tukemaan oppilaan suomen kielen kehitystä, mutta päävastuu suomen kielen ylläpitämisestä ja kehittämisestä kuuluu perheelle (luvusta 3.2 löytyy vinkkejä tähän). Berliinin Suomi-koulun opetukseen voivat siis osallistua sellaiset lapset ja nuoret, joiden kotikielistä ainakin yksi on suomi tai joilla on vahva kontakti suomen kieleen. Oppilaalla tulisi siis olla joku, esimerkiksi huoltaja, isovanhempi tai au pair,

joka puhuu hänelle säännöllisesti suomea. Suomi-koulun tavoitteena on innostaa oppilaita suomen kielen, kulttuurin ja maantuntemuksen pariin sekä ohjata heitä hahmottamaan kielen merkitystä, ja vähitellen kasvattaa tietoisempaa rakenteiden ja muotojen hallintaa. Suomen kielen ylläpitämisessä ja kehittämisessä kotijoukot ovat kuitenkin avainasemassa (ks. myös luku 3 Koti ja koulu).

2.3 Opetus ja toimintaympäristö

2.3.1 Opetustilat

Berliinin Suomi-koulun opetus on varsinaisen kouluopetuksen rinnalla annettavaa opetusta, jota se järjestää Berliinin **Suomi-keskuksen** tiloissa, Kreuzbergin kaupunginosassa, keskiviikkoisin ja lauantaisin. Lisäksi lauantaisin muutama opetusryhmä kokoontuu parin korttelin päässä Suomi-keskukselta sijaitsevassa perhekeskuksessa (**Familienzentrum**). Tarpeen mukaan opetusta voidaan järjestää myös muissa tiloissa. Keskiviikkoryhmillä on opetusta noin kerran viikossa iltapäivisin kahden oppitunnin (45 minuuttia) verran. Lauantaisin nuorimmat oppilaat kokoontuvat noin kaksi kertaa kuukaudessa kahdeksi oppitunniksi ja esikoulu- ja kouluikäiset kolmeksi oppitunniksi. Berliinin osavaltion koulujen loma-aikoina pidetään yleensä Suomi-koulustakin lomaa. Opetusryhmät jakautuvat muun muassa oppilaiden iän, koulunkäynti- ja kielitaitojen, kunkin ikäluokan suuruuden sekä koulun käytettävissä olevien tilojen mukaan.

2.3.2 Toimintakulttuuri

Koska oppilaat tulevat Suomi-kouluun saksalaisen tai kansainvälisen koulun tai päiväkodin lisäksi ja vapaa-ajallaan, Suomi-kouluun tulo halutaan tehdä oppilaille mielekkääksi ja miellyttäväksi. Tavoitteena on opetus, jossa otetaan huomioon oppilaan etu, omat kiinnostuksen kohteet ja ilo oppia ja toimia yhdessä. Opetus on tasapuolisesti kannustavaa ja pyrkii huomioimaan kunkin oppilaan kyvyt ja tarpeet. Oppilaille tahdotaan tarjota onnistumisen kokemuksia ja virikkeitä luovaan ajatteluun, mikä edistää oppimista ja innostaa kehittämään omaa kielitaitoa. Opettaja ei moiti oppilasta huonosta kielitaidosta, vaan pyrkii löytämään jokaisen oppilaan kielitaidosta myönteisiä puolia. Koululla on yhteiset järjestyssäännöt, joilla pyritään takaamaan se, että kaikki viihtyvät. Lisäksi opetusryhmät voivat laatia luokalleen vielä omat säännöt. Kurittomuutta, häirintää tai kiusaamista ei sallita, ja ongelmatilanteisiin pyritään puuttumaan heti.

2.3.3 Opettajat

Koulun varsinaisesta opetustyöstä vastaavat varta vasten tätä työtä varten valitut Suomi-koulun opettajat. Opettajien koulutustaustat vaihtelevat, mutta heillä kaikilla on vahva side suomen kieleen ja motivaatiota ja intoa opettaa nimenomaan Suomi-koulussa. Jokainen opettaja tuo opetukseen oman, arvokkaan erityispanoksensa kokemuksensa, koulutuksensa, harrastuneisuutensa ja taitojensa

kautta. Mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan opettajat käyvät aktiivisesti suomikouluopettajille suunnatuissa täydennyskoulutuksissa, kuten vuotuisilla Saksan Suomi-koulujen opettajien koulutuspäivillä ja Opetushallituksen, **Suomi-koulujen tuki ry:n** ja **Suomi-Seuran** järjestämällä Helsingin koulutuspäivillä. Myös koulu voi järjestää opettajille jatko- ja täydennyskoulutusta, kuten lasten ensiapukursseja tai draamatyöpajoja.

2.3.4 Opetusmateriaalit ja -metodit

Opetuksessa käytetään monimuotoisia metodeja, joissa yhdistyvät eri osa-alueet, kuten toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Vuorovaikutustaitoja ja suomen kieltä vahvistetaan monipuolisesti myös leikkimällä, liikkumalla, pelaamalla ja draamaharjoituksin. Esimerkiksi kielioppia ei tarvitse vain pöntätä kirjasta, vaan sitä voi oppia myös toiminnallisesti. Koko suomikoulukerta on oppimistilanne. Yhdessä tekeminen ja toimiminen on tärkeää, sillä vertaisoppiminen on oppilaiden taitojen ja tietojen karttumiselle yhtä merkityksellistä kuin opettajan välittämä puhe ja sisältö. Koska jokaisella oppilaalla on oma tapansa oppia ja oppilaiden kielitaidossa saattaa olla suuriakin eroja, opetusta pyritään eriyttämään niin, että kullekin oppilaalle löytyy sopivan haastavaa tekemistä, joka kehittää oppilaan kielitaitoa ja -tajuja mielekkäällä tavalla.

Suomi-koulussa tärkeitä ovat myös kaverit. Samankaltaisissa kielitilanteissa kasvaville oppilaille on usein hyvinkin avartava kokemus tavata muita ”vertaisryhmäläisiä”, sillä Suomi-koulun lisäksi oppilaat saattavat puhua suomea pääosin vain kotona. Siksi oppilaille halutaan tarjota mahdollisuus myös vapaamuotoiseen leikkiin ja muihin ulkosuomalaisiin lapsiin ja nuoriin tutustumiseen.

Opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ovat monipuolisia. Esikoulu- ja kouluikäisten oppilaiden kielitaitoa tuetaan ja kehitetään käyttämällä Suomen kouluissa käytettäviä äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen materiaaleja, kuten luku- ja tehtäväkirjoja tai monistettavia tehtäviä. Oppilaiden taitotason mukaan tehtävät voivat olla joko äidinkielen, **suomi toisena kielenä** (S2) tai erityisopetuksen tehtäviä. Oppikirjojen lisäksi opetuksen tukena voidaan käyttää muun muassa videoita, internetsivuja ja kirjallisuutta sekä koota tarinoita tai muuta materiaalia vihkoon tai kansioon, harjoitella ja esittää näytelmiä tai lauluja, valmistella juhlia, ottaa osaa erilaisiin kirjoitus- ja piirustuskilpailuihin ja lukea kirjoja oppilaiden mieltymysten ja toiveiden mukaan. Opettajat käyttävät opetuksessa aktiivisesti koulun kirjastoa, ja heidän käytössään on lisäksi erityinen käsikirjasto, josta löytyy materiaalia askarteluista kielioppiin ja mediakasvatuksesta perinnetietoon. Opettajien käytössä on myös maailman suomikouluopettajien vuosien saatossa koostama Ideapankki. Lisäksi opettajat etsivät uutta, hyödyllistä materiaalia internetistä, ja hyödyntävät tarvittaessa esimerkiksi Lukukeskuksen ja/tai Suomen lastenkirjainstituutin kokoamia opetuspaketteja.

2.3.5 Koulun oma kirjasto

Yksi koulun tehtävistä on lasten ja nuorten lukuinnon herätteleminen ja tukeminen sekä tutustuttaminen suomalaiseen kirjallisuuteen. Koululla on Suomi-keskuksen tiloissa oma kirjastokaappi, jonka noin 500 suomenkielistä nimikettä ovat koulun opettajien, oppilaiden ja heidän vanhempiensa lainattavissa. Opettajat käyttävät kirjaston tarjontaa opetuksessaan ja voivat suositella oppilailleen kirjoja. Kirjaston valikoimaan kuuluu muun muassa kuva-, satu- ja runokirjoja, lasten ja nuorten romaaneja ja tietokirjoja sekä äänikirjoja. Kirjaston lainaustoimintaa ylläpitää ja kehittää opettajien tai vanhempien joukosta nimetty kirjastonhoitaja, joka myös etsii kirjastoon aktiivisesti uutta luettavaa ja vinkkaa tarvittaessa sopivista kirjoista. **Suomi-Seuran** jäsenenä koulu myös saa vuosittain noin kaksikymmentä lahjoituskirjaa.

2.3.6 Yhteisöllisyys ja yhteistyö

Oppituntien lisäksi tärkeä osa koulun ja sen oppilaiden yhteisöllistä toimintaa ja oppimista ovat erilaiset koulun yhteiset juhlat, kuten joulujuhla, ja tilaisuudet, kuten kirjailijavierailut, konsertit ja projektit. Juhliin valmisteltavat esitykset ja koko koulun yhteiset projektit toteutetaan yleensä yhteistyössä useamman opetusryhmän tai jopa kaikkien opetusryhmien kesken, mikä vahvistaa monipuolisia vuorovaikutustaitoja ja yhteisöllisyyden tunnetta. Lisäksi koulu järjestää oppilaille ja heidän perheilleen tapahtumia muiden alueen toimijoiden kanssa, kuten laskiaisriehan Suomi-keskuksen ja suomalaisen seurakunnan kanssa tai erilaisia leirejä yhdessä esimerkiksi seurakunnan tai muiden Saksan Suomi-koulujen kanssa. Koulun on myös tarpeen ja resurssien mukaan mahdollista järjestää erilaisia lisäkursseja tai -työpajoja, kuten kielioppikursseja tai taide-, musiikki- tai kirjallisuustyöpajoja. Koululla on myös hyvät yhteistyösuhteet Berliinissä toimivien Suomen suurlähetystön ja Suomen Saksan-instituutin kanssa. Berliinissä asuu tai vaikuttaa myös useita suomalaisia eri alojen ammattilaisia, joiden vierailut ovat arvokas lisä kouluopetukseen.

3 Koti ja koulu

Käyn Suomi-koulua, kun äiti haluaa ja minä saan jäätelön.
(11-vuotias suomikoululainen)

Suomikoulutoiminnassa oppilaiden vanhempien ja muiden huoltajien aloitteellisuus, auttamishalu ja muu tuki on arvokasta ja tärkeää. Lähes kaikkien Suomi-koulujen perustajina ovat olleet nimenomaan aloitteelliset vanhemmat, ja näin on myös Berliinin Suomi-koulun kohdalla. Lukuun ottamatta opettajille oppituntien pitämisestä maksettavia korvauksia koulu pyörii suurelta osin johtokunnan, vanhempien ja opettajien vapaaehtoistyön turvin; esimerkiksi yhteisten juhlien ja tapahtumien järjestäminen ei ole mahdollista ilman koti-joukkojen apua ja tukea. Tässä opetussuunnitelmassa keskitytään kuvaamaan kodin ja koulun yhteistyötä siltä osin kuin se liittyy Suomi-koulun oppitunteihin ja lapsen suomen kielen kehityksen tukemiseen. Mahdollisuuksista osallistua esimerkiksi koulun yhteisten tapahtumien järjestämiseen voi kysyä suoraan koulun johtokunnalta. Johtokunta myös tiedottaa säännöllisesti oppilaiden vanhemmille ja opettajille koko koulua koskevista ajankohtaisista asioista sekä sähköpostitse, koulun omilla internetsivuilla (www.suomi-koulu.de) että Facebookissa.

3.1 Kodin ja koulun yhteistyö

Suomi-koulun oppilaiden vanhempien tai muiden huoltajien, opettajien ja johtokunnan keskinäinen luottamus, yhteinen toimintatavoista sopiminen ja avoin keskustelukulttuuri on ensisijaisen tärkeää koulutoiminnan kannalta.

Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksessa (OPSS) todetaan:

Suomi-koulun toimintakulttuurin ja opetuksen yhteisöllisyys ja kannustavuus luovat kasvuhalun oppimisen ilolle ja halulle, uteliaisuudelle ja luovuudelle. Oppiessaan oppilas saa onnistumisen kokemuksia, jotka luovat pohjaa uuden oppimiselle ja terveen itsetunnon muodostumiselle. Välittävä ja arvostava vuorovaikutus rohkaisee oppilasta ilmaisemaan ja pohtimaan hänelle merkityksellisiä asioita. (*Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus*, s. 11)

Opettajat pyrkivät viestimään vanhemmille aina tarpeen mukaan oppituntien kulusta ja muista luokan asioista. Vanhemmille kerrotaan niin yhteisistä onnistumisen kokemuksista kuin häiriötä aiheuttaneista ikävistäkin tilanteista. Opettajalta voi aina myös kysellä keinoja lapsen suomen kielen kehityksen tukemiseen kotona. Seuraavaan lukuun on jo koottu muutama näppärä vinkki.

Oppilaiden vanhempia ja huoltajia kannustetaan ottamaan rohkeasti yhteyttä lapsensa opettajaan mieltä askarruttavissa asioissa. Esimerkiksi jos lapsen tai nuoren motivaatio tulla

Suomi-kouluun lopahtaa tai on hieman hukassa, kannattaa vanhemman keskustella viipymättä lapsensa opettajan kanssa, jotta he voivat yhdessä miettiä, miten lasta voidaan motivoida taas innostumaan Suomi-koulusta: pitäisikö koulussa tehdä jotakin toisin, entä kotona? Jos perhe on muuttamassa Suomeen, kannattaa sekin kertoa lapsen opettajalle hyvissä ajoin, varsinkin jos muutto tapahtuu kesken lukuvuoden.

3.2 Vinkkejä: Apua! Miten sitä lapsen suomen kielen kehitystä oikein tuetaan?

Aivan paljaimmillaan suomen kielen kehitystä tuetaan ihan vain puhumalla lapsen kanssa suomea. Lapsen kielitaidon kehitystä voi kuitenkin tukea myös tietoisesti. Eikä se edes välttämättä vaadi sen kummempia sirkustemppuja! Nämä vinkit on tarkoitettu tarjoamaan lisäideoita siihen, miten lasta voi entisestään tukea innostumaan suomen kielestä ja kasvattamaan kielellisiä valmiuksiaan, kuten sanavarastoa ja kommunikointitaitoja.

Kielen oppimista voi tukea pienilläkin arkisilla jutuilla, ja lisäksi internet on pullollaan erilaisia vinkkejä ja materiaaleja. Kattavaa linkkilistaa on hankala koota ja ylläpitää, mutta näiden yleisten suuntaviivojen avulla internetistä voi kukin myös itse etsiä tietoa. Oiva apuri sekä vanhemmille että opettajille on myös, sanahirviömaisyydestään huolimatta, Opetushallituksen Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen tukimateriaali (ks. Lähteet, *Ovi auki oppimiseen!*).

3.2.1 Mietitäänpä yhdessä, mitä tämä olisi suomeksi!

Lasta kannattaa kannustaa suomen kielen pariin sallivassa ilmapiirissä. Niin sanottua ”täydellistä” kieltä ei tarvitse tavoitella, jotkin asiat tulevat helpommin mieleen jollakin toisella kielellä. Lapsen kannattaa antaa kertoa asiansa sillä kielellä, jolla se luontevasti tulee. Sen jälkeen on kuitenkin hyvä miettiä yhdessä, miten saman asian voisi sanoa suomeksi. Näin voidaan rohkaista lasta tai nuorta käyttämään suomea muiden kielten rinnalla eri tilanteissa.

Tämän niin sanotun **rinnakkaiskielisyyden** tukemiseksi arjessa kannattaa tyylietietoisena lisäksi ryhtyä **kielietietoiseksi**! Siis tietoisesti sanallistaa ympäristön tapahtumia ja ilmiöitä. Puheessa käytetään usein paljon pronomineja, koska voimme sanojen lisäksi osoittaa, mitä tarkoitamme.

Monesti sanomme esimerkiksi:

”Mä laitan nää nyt tähän, eiku sittenkin tänne vaik tohon”, koska puhetilanteessa on selvää, että ”nää” tarkoittaa keksipaketteja ”tähän” tarkoittaa pöydälle, ”tänne” kaappia ja ”tohon” toista hyllyä.

Kielitaidon kehittymistä voi tukea pyrkimällä sanallistamaan ympäristöä enemmän:

”Mä laitan nää keksipaketit nyt tähän pöydälle, eiku sittenkin tänne kaappiin vaikka tohon toiselle hyllylle.”

Lasta voi myös auttaa kielellistämään asioita suomeksi. Jos lapsi esimerkiksi kertoo päiväkodista tai koulusta palatessaan päivän tapahtumista vaikkapa saksaksi tai englanniksi (”Heute spielten wir draußen den ganzen Tag.” ”We were playing outside the whole afternoon today.”), voi lapsen sanomaa kommentoida suomeksi ”Aijaa, mites te nyt koko iltapäivän ulkona leikitte?”

3.2.2 Pelit ja leikit, lorut ja laulut

Yhdessä loruttelu ja laulaminen kannattaa! Jo pitkään on tiedetty, että laulaminen on hyväksi kielenoppimiselle, mutta uusimpien tutkimusten valossa laulaminen kasvattaa myös kirjoittamisen sujuvuutta. Myös suomenkielisen musiikin kuuntelu kotona on hyväksi. Internetistä löytyy suomenkielistä musiikkia jokaiseen makuun niin lapsille kuin nuorillekin.

Myös erilaisiin suomalaisiin lauta- ja nettipeleihin kannattaa tutustua. Varsinaisten oppimispelien (kuten internetistä löytyvä Ekapeli, lautapeli Riimilotto ja Oppi ja Ilo -sarjan pelit) lisäksi myös silkaksi huviksi tarkoitettut pelit voivat innostaa lasta puhumaan suomea pelin tuoksinassa.

Lapsen kanssa voi myös arvuutella suomeksi. Yksi hauska ja helppo arvausleikki menee yksinkertaisuudessaan siten, että osallistujat keksivät vuorotellen vihjeitä, kuten ”Se on valkoinen ja kova. Se on suussa.” ja muut arvuuttelevat, kunnes keksivät oikean vastauksen (hammas).

3.2.3 Lasten- ja nuortenkirjallisuus

Lasta on hyvä houkutella lukemaan suomeksi. Pienemmille lapsille tulee luonnostaan luettua ääneen, mutta myös jo itse lukutaitoinen lapsi monesti nauttii ääneenlukemisesta yhtä lailla.

Jos lasten- ja nuortenkirjallisuus, kuten kuvakirjat, romaanit ja sarjakuvat, ei kiinnosta lasta juuri nyt, häntä voi ohjata lukemaan esimerkiksi suomenkielisiä tietotekstejä häntä itseään kiinnostavista aiheista. Kaikki lukeminen on hyväksi ja kehittää kielitaitoa. Jos kotona on tabletti tai lukulaite, lapselle tai nuorelle kannattaa kokeilla tarjota luettavaksi myös sähkökirjoja; painetun kirjan lukeminen saattaa joistakuista tuntua tylsältä ja ihan kivikautiselta, mutta jos saman tarinan saa lukea näytöltä, se voikin olla ihan kivaa. Lukulaitteelle tallennettuja sähkökirjoja on myös kepeämpi kantaa mukana matkoilla kuin raskasta kirjapinoa. Yksi vaihtoehto kirjallisuuteen tutustumiseen ovat myös äänikirjat.

Lukukeskus järjestää vuosittain lukuviikon. Lukuviikon sivuilta saa hyviä vinkkejä kirjallisuuteen tutustumisesta: <http://www.lukuviikko.fi/>. Internetissä on myös useita lastenkirjablogeja, joiden kirja-arvosteluista voi saada hyviä vinkkejä uusimmista lastenkirjoista. Nykyään monet kirjailijatkin pitävät omaa blogia tai ovat muuten läsnä

sosiaalisessa mediassa. Joidenkin kirjojen fanit saattavat myös kirjoittaa fanifiktiota eli kirjan pohjalta keksittyjä tarinoita internetsivuilla.

Suomalaiset koulut ja kirjastot tarjoavat erilaisia lukudiplomeja koululaisille. Lukudiplomeihin vaadittavat kirjalistat julkaistaan myös internetissä. Näitä voi etsiä kirjoittamalla hakukoneeseen joko ”lukudiplomi” tai ”S2-lukudiplomi”. Lukudiplomilistoilta löytyy paljon hyvää suomalaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta. S2-lukudiplomien kirjat soveltuvat monesti erityisen hyvin myös ulkosuomalaislapsille ja -nuorille. Koulun kirjastosta on lainattavissa runsain mitoin suomenkielisiä lasten- ja nuortenkirjoja, ja kirjaston valikoimaa myös päivitetään säännöllisesti. Suomi-koulun opettajilta ja kirjastonhoitajalta kannattaa myös kysellä kirjavinkkejä!

S2-lukulistoilta löytyy hyviä vinkkejä myös alkavamman kielitaidon lukijoille. On tärkeää iloita lukemisesta ja ymmärtämisestä ilman, että lukeminen on kohtuuton haaste. Siksi hieman helpompien kirjojen lukeminen voi hyvinkin innostaa jatkamaan. Vielä koululaistenkaan kohdalla ei kannata unohtaa lasten kuvakirjoja; monet niistä sopivat sekä kuvitukseltaan että sisällöltään myös hieman vanhemmalle lukijalle. Erityisesti lasten tarinaa ja tietoa yhdistelevät kuvakirjat saattavat olla vielä isommankin oppilaan mieleen. Esimerkiksi koulun kirjastostakin löytyvä lihantuotantoprosessia valottava Nakki lautasella saattavat tarjota jotain myös aikuislukijalle.

Monista suomalaisista lastenkirjoista on tehty elokuvia. Elokuvien katsominen saattaa houkutella lasta tai nuorta lukemaan myös kirjan.

3.2.4 Mediakasvatusta ja TV-ohjelmia

YLE Areenassa on tarjolla suomenkielisiä lasten- ja nuortenohjelmia. Esimerkiksi Pikku Kakkosella on omat internetsivut. Lisäksi YLE tuottaa lapsille ja nuorille sopivaa mediakasvatusmateriaalia Uutisluokka-nimikkeellä. Kansallisesta audiovisuaalisesta arkistosta (KAVI) ja mediakasvatuskeskus Metkan internetsivuilta löytyy myös paljon mediakasvatusta tukevia materiaaleja.

3.2.5 Muita suomen kielen ja kulttuurin opetusta tai ohjelmaa järjestäviä tahoja

Etäkoulu Kulkuri on tarkoitettu kaikille ulkosuomalaislapsille. Kulkurin kautta on mahdollista suorittaa esimerkiksi suomen perusopetuksen äidinkielen ja kirjallisuuden kursseja. Kulkurin etäopintoja on mahdollista yhdistää myös suomikouluopetukseen.

Myös Kesälukioseuran internetsivuja kannattaa seurata. He pyrkivät mahdollisuuksien mukaan järjestämään joitakin kursseja ulkosuomalaisille nuorille ja lapsille.

Saksan Suomi-koulujen neuvosto järjestää vuosittain Saksan 12–18-vuotiaille suomikoululaisille opintomatkoja pääkaupunkiseudulle pääsiäisen aikaan. Matkojen pituus vaihtelee viikosta kahteen viikkoon. Neuvosto järjestää matkalaisille yhteistä ohjelmaa ja isäntäperheet, joiden luona matkalaiset asuvat ja joiden lasten kanssa he pääsevät käymään suomalaista koulua. Matkalaisten on myös mahdollista jäädä viettämään pääsiäistä omien sukulaistensa tai isäntäperheen luo Suomeen.

Suomi-keskuksen tiedotusta kannattaa myös seurata. Suomi-keskuksen tiloissa järjestetään usein monenlaista mukavaa toimintaa lapsille, nuorille ja perheille.

4 Ikä- ja luokkatasojen mukaiset tavoitteet ja sisällöt

Tähän lukuun on koottu opetuksessa käsiteltäviä keskeisimpiä kieleen, kulttuuriin ja yksittäisiin oppimiskokonaisuuksiin liittyviä sisältöjä. Sisällöt, kielitieto ja menetelmät kertautuvat eri luokka-asteilla ja näin oppilaiden tiedot ja taidot vahvistuvat vuosien myötä. Suomen kieli on opetuksessa kaiken aikaa sekä oppimisen kohde että väline. Sisältöjä käsitellään opetuksessa yleensä temaattisina oppimiskokonaisuuksina monipuolisesti ja ottaen huomioon oppilaiden omat mielenkiinnon kohteet ja taitotason. Opetuksessa tuodaan esille suomen ja saksan kielen eroja ja verrataan suomen kieltä mahdollisesti myös muihin oppilaalle tuttuihin kieliin. Suomen kielen ymmärtämisen ja oman tuottamisen kautta edetään vähitellen tietoisempaan rakenteiden ja muotojen hallintaan. Opetuksen tavoitteena on myös kehittää ja vahvistaa oppilaiden **monilukutaitoa**, eli monipuolisia taitoja lukea, tulkita, tuottaa ja arvottaa erilaisia sisältöjä, olkoot ne sitten kirjallisessa, kuvallisessa tai vaikkapa audiovisuaalisessa muodossa.

Seuraavassa oppilaat on jaettu ikä- ja luokkatasojen mukaisesti seitsemään ryhmään, ja kunkin ryhmän kohdalla luetellaan sisällöt, kielitieto ja menetelmät. Kaikkia yhden ikä- tai luokkataso-kohtalla mainittuja sisältöjä ja kielitietoa ei välttämättä ehditä käsitellä yhden tai kahden lukuvuoden aikana, eli jaottelu on niiden kohdalla liukuva. Luokkatasoilla tarkoitetaan tässä luokkatasoja Saksan kouluissa, joissa koulunkäynti aloitetaan yleensä vuotta aiemmin kuin Suomessa. Suomi-koulun varsinaiset opetusryhmät eivät suoraan noudattele opetussuunnitelmassa esitettyä jakoa, vaan ne muodostetaan kulloisenkin kouluvuoden oppilasmäärän, oppilaiden iän, koulunkäyntitaitojen ja kielitaidon, ikäluokkien suuruuden sekä koulun käytettävissä olevien tilojen koon ja määrän perusteella.

4.1 3–4-vuotiaat

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• oma perhe ja isovanhemmat • minä itse ja kehonosat • vaatteet • lyhyet tervehdykset, kiittäminen ja anteeksipyyttäminen • perusvärit • ruoka ja eväät • tutuimmat eläimet • lastenlaulut, laululeikit ja lorut • kuvakirjat (kuvalukutaito) • luonto • sää • vuorokaudenajat (aamu, päivä, ilta) • viikonpäivät • vuodenajat • numerot 1–10 • tunteet • muodot (ympyrä, neliö, kolmio)	• aakkoset, erityisesti oman nimen kirjainten tunnistaminen ja kirjoittaminen • kirjainten tunnistaminen • riimit, lorut ja laulut • suomalaisten äänteiden harjoittelu ja tunnistaminen (esimerkiksi r-ääne)	• puhuminen • kuunteleminen • askartelu • kynätaidot: piirtäminen, värittäminen, maalaaminen (hienomotoriikka) • laululeikit ja loruttelu • teatteri, nukkteatteri ja varjoteatteri • tanssi ja satujumppa • tempurata (karkeamotoriikka) • toistaminen • soittaminen ja laulaminen • pelaaminen • perinneleikit • leipominen • ääneen lukeminen lapsille

4.2 Esikouluikäiset

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• perhe, koti, isovanhemmat ja ystävät • tervehdykset eri vuorokauden aikoina • kehonosat ja pukeutuminen • sää • vuorokaudenajat laajemmin • lemmikit ja kotieläimet • viikonpäivät ja vuodenajat • numerot 1–10 • värit • muodot • kirjaimet • laulut ja laululeikit • tunteet • kuvakirjat, sadut ja runot • Suomen lippu	• äänne-kirjain-vastaavuus • aakkoset • sanojen tavuttaminen • riimit	• puhuminen • kuunteleminen, keskusteleminen • leikkiminen, pelaaminen ja laulaminen • sadutus ja loruttelu • riittäminen ja taputtaen tavuttaminen • kynätaidot ja askartelu (hienomotoriikka) • leikkilukeminen

4.3 1.-luokkalaiset

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• ajan ilmaukset (tänään, eilen, huomenna) • viikonpäivät, vuodenajat ja kuukaudet • sää • metsän eläimiä • yleisimmät hedelmät, marjat ja vihannekset • numerot 1–20 • matkustaminen • Suomi ja Saksa kartalla • sadut, lorut, runot, lastenkirjallisuus • oikea ja vasen • suuntia (edessä, takana, ylhäällä, alhaalla)	• aakkoset • suomen ja saksan aakkosten erot • vokaalit ja konsonantit • kirjain-ääne-vastaavuus • äännekesto: kaksoiskonsonantit, pitkät ja lyhyet vokaalit • riimit, riimiparit • sanavälit • adjektiivit ja niiden vertailumuodot	• puhuminen (esimerkiksi esineestä tai kuvasta kertoaminen) • keskusteleminen (kysymysten muodostaminen, kuunteleminen, vastaaminen, oman puheenvuoron pyytäminen) • tarinan kertominen ja sadutus • pelaaminen ja laulaminen • taputtaen tavuttaminen • riimittely • tavu-, sana- ja lausetasoinen lukeminen • tavu- ja sanatasoinen kirjoittaminen • sanelu • kynätaidot ja askartelu (hienomotoriikka)

4.4 2.-luokkalaiset

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• viikonpäivät, vuodenajat ja kuukaudet • lemmikit ja metsän eläimet • yleisiä puulajeja • numerot 1–100 ja järjestysluvut • liikenne ja matkustaminen • oppilaalle tärkeät maat kartalla • Suomen naapurimaat • ilmansuunnat • kellonajat • suomalainen lastenkirjallisuus	• tavujako ja sanan jakaminen eri riveille • vokaalit ja konsonantit • äännekesto • virke: iso alkukirjain ja lopetusmerkit • erisnimi ja yleisnimi (vrt. saksan iso alkukirjain) • yksikkö ja monikko • yhdyssanat • adjektiivien vertailumuodot • vastakohdat • äng-ääne	• kuunteleminen • keskusteleminen • pelaaminen ja laulaminen • sana- ja lausetasoinen kirjoittaminen • ääneen lukeminen yksin ja yhdessä • sanelu • luetun ymmärtäminen (kokonaisuuden hahmottaminen ja pääasioiden löytäminen) • mielikuvaharjoitukset • oman työskentelyn arviointi

4.5 3.–4.-luokkalaiset

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• harrastukset • suomalainen kansanperinne ja nykykulttuuri • huumori (esimerkiksi vitsit ja hölmöläissadut) • kestävä kehitys ja ympäristö • kaupunki ja maaseutu • Suomi ja Pohjoismaat • erilaiset ajanilmaukset • uhanalaisia eläimiä • paloturvallisuus ja hätänumeroon soittaminen • Suomen historiaa	• äännekesto • virke • äng-äänne • diftongit (vrt. saksan ääntämys) • yksikkö ja monikko • yhdyssanat • erisnimi ja yleisnimi • synonyymit • sanaluokat: substantiivit, verbit, adjektiivit, pronominit • verbin taivuttaminen persoona-muodoissa • kieltosana ja sen taipuminen persoonamuodoissa	• keskusteleminen • lausetasoinen kirjoittaminen ja tarinat • lukeminen ja luetun ymmärtäminen • kirjavinkkaus ja kirjaesittelyt • tiedonhankinta • draamaharjoitukset • musisointi • pelaaminen • kaveripalaute ja itsearviointi

4.6 5.–6.-luokkalaiset

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• lasten- ja nuortenkirjallisuus • vähemmistöt ja monikulttuurisuus • Suomen aluemaantieto (oppilaalle tärkeät paikat Suomessa) • jokamiehen oikeudet • eläin-, kasvi- ja sienilajeja • luonnonsuojelu • terveystieto • suomalainen ruokakulttuuri • juhlapäiviä ja niiden historiaa • suomalaisia ja kansainvälisiä merkkihenkilöitä (kirjailijoita, muusikoita, urheilijoita)	• puhutun ja kirjoitetun kielen erot • synonyymit, yhdyssanat, vastakohdat, sanaluokat • verbit: aktiivi ja passiivi • erilaiset tekstityypit (esimerkiksi sanomalehtiartikkeli, tarina ja tekstiviesti) • fakta ja fiktio • tekstin rakenne (esimerkiksi kappalejako ja dialogi) • lause- ja virketyyppejä (toteamus, kysymys ja huudahdus)	• ääneen lukeminen • tarinoiden kuuntelu ja suullisten yhteenvedojen esittäminen • pari- ja ryhmätehtävät • käsitteiden selittäminen • muistiinpanojen tekeminen (esimerkiksi käsitekartat ja ranskalaiset viivat) • vapaa kirjoittaminen • tiedonhaku (internet ja kirjasto) • kuvan ja tekstin tuottaminen • pelaaminen ja liikkuminen (esimerkiksi pantomiimi) • assosiaatioharjoitukset

4.7 7.–12.luokkalaiset

Sisällöt	Kielitieto	Menetelmät
• koulutus ja opiskelu • työt ja ammatit • Unescon maailmanperintökohdet Suomessa • suomalaisia ja kansainvälisiä merkkihenkilöitä • kestävä kehitys ja ilmastonmuutos • Suomen historiaa • Suomi valtiona (vaalit, eduskunta, hallitus ja presidentti) • oma rooli yhteiskunnassa • ihmisoikeudet • etiikka	• kirjoitetun ja puhutun suomen kielen piirteet • puhekieli, yleiskieli ja kirjakieli • virke: pää- ja sivulause • lauseenjäsenet • sanaluokat • oikeinkirjoitussäännöt	• pari- ja ryhmätehtävät • esitelmät • tekstin tuottaminen ja muokaus (esimerkiksi prosessikirjoittaminen) • keskusteleminen ajankohtaisista aiheista (kuten kirjallisuudesta, politiikasta, ympäristöstä ja muotoilusta) • oman mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen kirjallisesti ja suullisesti • vastuutehtävässä toimiminen • luetun- ja kuullun ymmärtäminen

5 Arviointi

5.1 Oppimisen arviointi

Opettaja antaa oppilaille suullista palautetta oppituntien aikana. Palaute on tasapuolisesti kannustavaa ja rohkaisevaa ja sillä pyritään säilyttämään oppimisen ilo ja halu oppia uutta. Oppilaita kannustetaan myös taitotasonsa mukaisesti arvioimaan itse omaa oppimistaan ja antamaan rakentavaa palautetta luokkatovereilleen.

Opettaja voi pitää arviointikeskusteluja yhdessä oppilaan ja vanhempien kanssa oppituntien puitteissa. Arvioinnissa on hyvä tiedostaa, että kielen tuottamisen taidot kehittyvät yleensä hitaammin kuin ymmärtämisen taidot. Tarpeen ja resurssien mukaan opettaja voi täydentää suullista arviointia kartoittamalla oppilaan kielitaidon tasoa muun muassa Opetushallituksen **Kielipuntari**-tehtäväpaketin tehtävien avulla.

On tärkeää, että pientäkin kielitaitoa arvostetaan, ja tämä tulee tehdä oppilaille näkyväksi. Arvioinnin tulee olla oppilasta kannustavaa ja motivoivaa sekä todeta osa-alueet, joissa voi vielä kehittyä. Arvioinnin tulee perustua kunkin oppilaan henkilökohtaiseen taitotasoon ja siinä pyritään keskittymään ensisijaisesti oppilaan vahvuuksiin. Arvioinnin tulisi siis auttaa oppilasta arvioimaan jo opittua, mutta myös muodostamaan uusia tavoitteita. Opettajaa arviointi auttaa huomaamaan osa-alueet, joita tulisi vielä kehittää.

5.2 Todistukset

Kaikki koulun oppilaat saavat kevätlukukauden lopuksi todistuksen, jossa opettaja antaa lyhyen sanallisen arvion oppilaan vahvuuksista ja nimeää mahdollisen tavoitteen tai kehittämiskohteen seuraavalle kouluvuodelle. Nuorempien oppilaiden arvioinnissa korostuvat usein kielen ymmärtämisen ja suullisen tuottamisen taidot sekä koulunkäyntitaitojen arviointi, kun taas vanhempien oppilaiden arvioinnin on tarkoitus tarjota tarkempaa tietoa kehittyvästä kielitaidosta. Sanallinen arviointi ei kuitenkaan ole kattava kuvaus kielitaidon kaikista osa-alueista, vaan siinä kiinnitetään huomiota tärkeimpiin kohtiin kunkin oppilaan henkilökohtaisessa kehityksessä. Myös Suomi-koulusta saatavan todistuksen on tarkoitus kannustaa ja rohkaista oppilasta.

Kouluikäiset oppilaat saavat sanallisen kevättodistuksen lisäksi kaksi kertaa vuodessa osallistumistodistuksen, jossa on numeroarviointi. Numeroarviointi ei tarjoa tietoa oppilaan kielitaidosta, sillä koulun resurssit eivät riitä kielitaidon tason tarkkaan numeeriseen

määrittelyyn, joka vaatii erillisen koetilanteen järjestämistä. Numeroarvioinnin pohjana käytetään seuraavia perusteita:

- 1 = Olet innokas oppilas ja käytät aktiivisesti suomen kieltä tunneilla. Sinulla on positiivinen asenne ja haluat oppia suomen kieltä. Teet tehtävät ja läksyt huolellisesti. Käyttäydyt hyvin.
- 2 = Osallistut opiskeluun ja käytät suomen kieltä tunneilla. Sinulla on vaihteleva asenne kielen opiskelua kohtaan. Teet tehtävät ja läksyt, mutta unohduksia tulee. Käyttäydyt pääasiassa hyvin, mutta saatat myös joskus häiritä tunnin kulkua.
- 3 = Osallistut tuntityöskentelyyn ja tehtävien tekemiseen vaihtelevasti. Käytät suomen kieltä tunneilla vähän ja häiritset opetusta.
- 4 = Et juuri osallistu tuntityöskentelyyn tai tehtävien tekoon etkä edes yritä käyttää suomen kieltä. Häiritset opetusta toistuvasti.
- 5 = Et osallistu tuntityöskentelyyn tai tehtävien tekoon etkä mihinkään muuhunkaan yhteiseen toimintaan. Häiritset opetusta jatkuvasti.
- 6 = Hylätty

Numeroarvioinnissa on syytä huomata, että sekin on aina suhteutettu kunkin oppilaan omaan taitotasoon; oppilas ei siis automaattisesti saa huonompaa arvosanaa vain siksi, että hän puhuu tunneilla vähän suomea, oppilas kun saattaa olla vaikka ujo, tai hän ei vielä juuri osaa tai uskalla käyttää suomen kieltä. Kannustavuus ja rohkaisu ovat tämänkin arvioinnin kulmakiviä.

Opettajat ja oppilaat käyvät arviointikriteerit yhdessä läpi kunkin lukukauden alussa.

Osallistumistodistuksen voi jokainen oppilas yhdessä todistuksen mukana jaettavan saksankielisen senaatinkirjeen kanssa viedä omaan kouluunsa, ja saada merkinnän saksalaiseen todistukseensa Suomi-koulun opetukseen osallistumisesta. Osallistumistodistuksen voi saada, kun on ollut paikalla vähintään puolet suomikoulukerroista. Saksalaisen koulun opettajalta kannattaa kysyä hyvissä ajoin, mihin mennessä hän tarvitsee osallistumistodistuksen, jotta merkintä myös varmasti ehtii oppilaan varsinaiseen koulutodistukseen.

Lähteet

Kotimaana suomen kieli. Näkökulmia suomen kielen säilymiseen ulkomailla. Toim. Maila Eichhorn ja Anne Helttunen, Suomi-koulujen tuki ry 2016.

http://suomikoulut.fi/uusi/images/aineistot/Kotimaana_suomen_kieli2.pdf

(Opas on myös lainattavissa koulun kirjastosta.)

Ovi auki oppimiseen! Tukimateriaalia Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen käyttöön. Opetushallitus 2016.

http://www.oph.fi/download/175073_tukimateriaali_VALMIS_19.2.2016_taittoon.pdf

Saksan suomalaisten kielikoulujen opetussuunnitelma. Merja Sorsakivi, Virpi Thurman-Scheiwe ja Pirjo Werkle, Saksan suomalaisten kielikoulujen Pedagoginen neuvosto 2000.

Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus 2015. Opetushallitus, Määräykset ja ohjeet 2015:38. http://www.oph.fi/julkaisut/2015/suomi-koulujen_opetussuunnitelmasuositus_2015

Kysymykset ja palaute:

Mikäli haluat antaa palautetta opetussuunnitelmastasta, tai jotakin jäi epäselväksi, olethan yhteydessä sähköpostitse osoitteisiin: puheenjohtaja@suomi-koulu.de, sihteeri@suomi-koulu.de, opetus@suomi-koulu.de, anne.makela@suomi-koulu.de ja nea.viljakainen@suomi-koulu.de.

Sanasto

Alkava kielitaito tarkoittaa sitä, että oppilas osaa nimetä joitakin asioita ja esineitä sekä käyttää helppoja ilmaisuja ja fraaseja, kuten kiitos ja hei hei. Oppilas pystyy viestimään suppeasti kaikkein tutuimmissa tilanteissa. Sanasto on vielä suppea ja tutuissakin sanoissa ja rakenteissa on horjuntaa. (Ks. myös kohdat Kehittyvä kielitaito ja Itsenäinen kielitaito sekä S2 Tasokuvaus: http://edu.fi/download/171565_S2_Tasokuvaus_liite_tukimateriaaliin_1.10.2015_final.pdf)

Etäkoulu Kulkuri on ulkomailla asuvan oppilaan koulu, jossa voi etäopiskella Suomen peruskoulun lukuaineita, kuten suomen kieltä ja kirjallisuutta. Yläkoulussa tarjolla on lisäksi taito- ja taideaineiden pakolliset kurssit. <https://peda.net/kulkuri>

Familienzentrum, osoite: Nostitzstraße 6-7, 10961 Berlin. Familienzentrum kulkee monesti myös lempinimillä Nosti ja FAZ.

Itsenäinen kielitaito tarkoittaa sitä, että oppilas selviytyy monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa kuvailla ja vertailla asioita monipuolisia ilmaisukeinoja käyttämällä. Oppilas hallitsee kielen ja oikeinkirjoituksen melko hyvin, eivätkä puutteet sanastossa vaikeuta asioiden ilmaisua.

Kehittyvä kielitaito tarkoittaa sitä, että oppilas hallitsee arkisanaston sekä yleisimmät sanat ja rakenteet melko hyvin. Oppilaalla on eväät selvittää erityisesti tuttuihin aihepiireihin liittyvistä vuorovaikutustilanteista. Hän pystyy lyhyeen kerrontaan ja kuvailuun.

Kielipuntari on Opetushallituksen Suomi-kouluja varten laatima tehtäväpaketti, jonka avulla opettajat voivat kartoittaa ja arvioida oppilaidensa kielitaidon tasoa. Kielipuntari löytyy internetistä osoitteesta: <http://www.oph.fi/julkaisut/2011/kielipuntari>

Rinnakkaiskielisyys on käsite, jota käytetään kuvaamaan useiden kielten yhtäaikaista limittäistä käyttämistä. Kielenkäyttäjät siis tietoisesti käyttää osaamistaan eri kieliä rinnakkain ja niin sanotusti samanaikaisesti.

Saksan Suomi-koulujen neuvosto on vuonna 1987 (nimellä Saksan Suomi-koulujen pedagoginen neuvosto) perustettu Saksan suomikouluopettajien yhteinen elin, johon opettajat valitsevat keskuudestaan edustajat. Neuvosto muun muassa järjestää Saksan Suomi-koulujen opettajien vuotuiset koulutuspäivät yhdessä kunakin vuonna vuorossa olevan isäntäkoulun kanssa.

Suomi toisena kielenä (S2) voidaan määritellä monella tavalla, mutta pääasiallisesti sillä tarkoitetaan Suomessa asuville ulkomaalaisille annettavaa opetusta suomen kielessä. Määritelmä sopii kuitenkin monesti myös ulkosuomalaisiin kielenoppijoihin: kieltä omaksutaan ympäristössä, jossa se ei ole yleisesti käytössä ja näin voidaan katsoa, että suomi on niin sanotusti toinen kieli. Käsite S2 ei siis niinkään kuvaa oppijan kielitaidon tasoa, vaan kielen omaksumistapaa. Monet S2-oppijoille suunnatut materiaalit soveltuvat mainiosti myös Suomi-koululaisille.

Suomi-keskus (viralliselta nimeltään Suomi Keskus ry - Finnland Zentrum e. V.) on toiminut Suomen ystävien ja suomalaisten kohtaamispaikkana jo vuodesta 1985. Keskuksen perustajajäsenet, Berliinin suomalainen seurakunta, Saksalais-suomalainen seura DFG ja Suomi-koulu, ovat mukana sen toiminnassa. Vuodesta 2004 keskus on toiminut Kreuzbergin kaupunginosassa suositulla Marheinekeplatzilla. Suomi Keskus ry. muun muassa järjestää juhlia, taidenäyttelyitä ja konsertteja vapaaehtoistyön voimin. Suomi-koulun lisäksi keskuksessa kokoontuu säännöllisesti myös muita ryhmiä. Osoite: Schleiermacherstraße 24a, 10961 Berlin. <http://www.finnlandzentrum.de/>

Suomi-koulujen tuki ry perustettiin vuonna 2006 koordinoimaan Suomi-koulujen opetustyötä ja toimimaan tiedonvälittäjänä. Lisäksi se informoi kouluja ajankohtaisesta opetusmateriaalista, edistää sen saatavuutta ja ideoi uutta materiaalia yhdessä Suomi-koulujen kanssa sekä ylläpitää Suomi-koulujen toimintaan liittyvissä asioissa yhteyksiä valtionhallintoon ja kouluja lähellä oleviin yhteisöihin Suomessa. Suomi-koulujen tuki ry toimii myös asiantuntijana, kun käsitellään Suomi-koulujen tarpeisiin ja kehittämiseen liittyviä asioita. www.suomikoulut.fi

Suomi-Seura ry on maailmalla olevien, sinne lähtevien ja sieltä palaavien suomalaisten etu-, asiantuntija- ja palvelujärjestö. Suomi-Seura välittää ajanmukaista Suomi-kuvaa maailmalle ja tekee ulkosuomalaisuutta tunnetuksi myös Suomessa. Seura tukee aktiivisesti Suomi-kouluja, ja se huolehtii muun muassa harkinnanvaraisten valtionavustusten jakamisesta Suomi-kouluille. <http://suomi-seura.fi/>

Ulkosuomalaisparlamentti (USP) on vuonna 1997 perustettu maailmalla asuvien suomalaisten yhteistyöfoorumi, jossa päätetään yhdessä tärkeäksi koetuista asioista. USP on myös kanava, jonka kautta ulkosuomalaisten yhteiset päätökset ja toiveet välittyvät Suomen valtiolle ja Suomessa toimiville järjestöille. USP on lisäksi vaikuttaja, joka huolehtii, että ulkosuomalaisten, siis myös Suomi-koulujen, näkökulmat huomioidaan julkishallinnon päätöksiä tehtäessä. USP on poliittisesti sitoutumaton, ja sen toimintaan voivat osallistua kaikki maailmalla toimivat ulkosuomalaisyhteisöt. <http://www.usp.fi/>

Vertaisoppiminen on yhteisöllinen ja oppilaslähtöinen työtap, jossa oppilas on paitsi aktiivinen oppija, myös opettaja vertaisilleen ja jossa yhteisö toimii yhdessä jonkin ongelman ratkaisemiseksi. Rinnallaoppija voi olla monelle oppilaalle erittäin tärkeä oppimisen tuki. Samalla löytyy mielekästä tekemistä niille, joille oppiminen on nopeampaa. Kaikki voivat auttaa ja saavat tulla autetuiksi.